

ÍGY ÍRTUNK MI

~ Válogatás a XX. századi nyugati magyar emigráció sajtójából ~

Szabad Európa Rádió

1967. szeptember

Sulyok Vince :

Színházi élet Oslóban

Hang IV.: Augusztus végével visszatér az élet a norvég fővárosba a nyári hónapok vakációs üressége és pangása után. Újból teljes létszámmal dolgoznak a hivatalok és megnyitották kapuikat az iskolák és egyetemek, s egyidejűleg megindul a kulturális élet vérkeringése is. Csodálatos meleg nyara volt az idén Dél- és Középnorvégiának- erről tanuskodnak a mindenfelé nagy számban látható leburnult arcok. A hosszú, napfényben oly igen azdag nyár után a mindinkább beköszöntő ősz sem hat elijesztőleg, annál kevésbé, mert hiszen ennek az évszaknak is megvannak a maga örömei, szépségei, sajátosságai. Nem utolsósorban persze ami a kulturális életet illeti.

Igy például az őszi színházi évad máris megkezdődött a norvég fővárosban, s az évadnyitás tiszte idén a norvég Nemzeti Színházra esett. A bemutatásra került darab maga azonban dán, s ősbemutatója ez év márciusában volt Kopenhágában. Sikere olyan nagy, hogy a hírek szerint még a mostani ősz folyamán is műsoron kell tartan a nagy érdeklődés miatt. Az oslói bemutató is sikert ígér, s teszi ezt annál inkább, mivel mind a rendezés, mind a játék színvonala dolgában a norvégok felülmulják a kopenhágai előadást. Ezt állítják legalábbis azok a dán kritikusok, akik az oslói Nemzeti Színház premierjén jelen voltak.

A darab írója Ernst Bruun Olsen /ejtsd: Brün Olszen/ fiatal dán drámaíró, aki pár évvel ezelőtt "Teenagerlove" című színpadi alkotásával keltett feltűnést Skandinávia-szerte. Most bemutatott új drámájával, melynek "A polgári egylet bálja" címet adta, kétségtelenül újból olyan témához nyúlt, melynek közönség-sikerét nem nehéz megjósolni. Szatirikus-íronikus hangnemben írott népies komédiának mondhatjuk leginkább, mely gunyolódásának és humorának tárgyául a dán társadalmi élet néhány fonákosságát választotta. A norvég társadalom képe eléggé egyezik a dánéval ahhoz, hogy Bruun Olsen műve Norvégiában és célba találjon, akár csak Dániában. Témája- röviden és tömören – a szociáldemokrácia fokozatos és egyre teljesebb elpolgáriasodása. Mint ismeretes, több évtizede már, hogy a szociáldemokrata kormányok irányítják a skandináv népek életét, - bár ez a megállapítás Norvégiára már csak múlt időben érvényes, 1965 szeptemberében, a parlamenti választások után ugyanis a többségre szert tett polgári partook alakítottak itt kormányt. Bruun Olsen nem kevesebbet állít, mit azt, hogy a szociáldemokraták, kormányrajutásukkor, egyszerűen átvették a polgár keretet és folytatták a polgári társasalmat – ahelyett, hogy gyökeresen átforgalmazták volna a szocialista tanoknak mefelelően. S hogy miért éltek a radikálisabb átalakítás lehetőségével, arra a darab egyik hőse, a munkásasszony-feleség azt feleli, hogy a "munkásoknak nem a hatalom kell, hanem jól akarnak élni". Mellékesen jegyzi meg, hogy ennek a szociáldemokráciát kipellengérező darabnak a bemutatását senk sem próbálta megakadályozni abban a Dániában, amelynek változatlanul szociáldemokrata kormánya van!

"A polgári egylet bálja" főhősei egyszerű mindennapi emberek: a munkásként dolgozó Hansen s a háztartást vezető, de Mellette kis extra jövedelemért játék-falovacskákat festegető feleség, valamint kettőjük reménysége: gimnazista fiuk. Tipikus törekvő emberekről van szó, akiket lázba ejtettek a jóléti állam kínálta lehetőségek. Életük lassan teljesen anyagiassá válik, végül már csak a sztátusz-szimbólumként fölfogott tárgyakért és tárgyak által élnek, s az auto, televízió és hasonlók töltik ki életüket és vágyaikat. S még valami: a fölkapaszkodás, a polgári közegbe való igazi bejutás reménye, amit középiszokolát végző fiukon keresztül

vélnek elérni. Fiuk ugyanis, mint gimnazista, meghívást kap a polgári egyesület exkluzív báljára- s vele együtt megnyílik a jobb társaságba vezető út a szülők előtt is...

Bruun Olsen komikus társadalmi szatírája azonban a közönség-siker ellenére sem mondható maradandó értékű és hibátlan alkotásnak. Ehhez egyrészt túlságosan is korhoz, társadalmi szituációhoz kötődött, s ráadásul még ilyenként is egy kicsikét méris elévültnek és túlhaladottnak látszik. Sokkal súlyosabban esik azonban a latba az író különleges viszonya darabjához, annak alakjaihoz, amit az írói elkötelezettség: teljes hiányként jellemezhetnénk leginkább. A szerző mintegy kívülről és felülről nézi alkotásának problematikáját, s minden fölfedezhető állásfoglalás nélkül írta meg azt, egyformán ütve-szurva a guny fegyverével jobbra is és balra is, fölfelé is és lefelé is, ami végül is azt eredményezi, hogy senki sem érzi igazából találva magát, s a nézőtér egyformán mulat. Ezzel viszont a pusztán szórakoztatás színvonalára csuszik le "A polgári egyesület bálja" című új dán darab, melynek pedig nem egy próbeszéde és részlete szellemes és korszerű kritikáját adja a jóléti társadalomban is megtalálható ferdeségeknek.

Az oslói Nemzeti Színház őszi évadának bemutatója tehát nem a legszerencsésebb választás, de anyagilag biztosan kifizetődik. Ami a színháznak az őszi szeszonzonra vonatkozó további terveit illetően, az Albee-től Csehovon, Schilleren, Dörrenmatton, Peter Weissen át Henrik Ibsenig terjedő szerzői névsor arról tanuskodik, hogy sokoldalúságra, sokszínűségre, változatosságra törekszik a színház új igazgatója, igyekezve kielégíteni a klasszikus alkotások kedvelőit épp úgy, mint a mai dráma híveit.

A szeptember közepére tervezett következő premieren Albee "A delicate balance" című drámája kerül bemutatásra. A fiatal amerikai drámaíró, Edward Albee, korábbi világsikerű darabjához, a "Who's afraid of Virginia Woolf"-hoz hasonlóan, ezúttal is a mai amerikai középosztály életmódjával foglalkozik, s egy szalondrám keretében vet föl olyan problémákat, mit az alkoholizmus, a válások, a társadalom-szabta keretek közé való beilleszkedés problémája.

Csehov halhatatlan "Három nővér"-ének októberi bemutatója után Friedrich Dürrenmatt nagyszerű svájci szerző egyik legfrissebb alkotását, a "A meteor"-t láthatják az oslóiak, melynek ősbemutatója tavaly jauerban volt Zürichben.

Schillertől "A rablók" kerül felújításra, még pedig egy ígéretes fiatal német rendező, Hansgünther Heyme irányítása mellett. – A norvégok nagy hazai klasszikusa, Hanrik Ibsen, egyik késői s költői szépségeiben rendkívülien gazdag művével, "A tenger asszonyá"-val szerepel az őszi évad programján, mely egyébként olyan, politikailag és dramaturgiailag egyaránt problematikus színpadi alkotás előadását is igéri, mint Peter Weiss "Ének a madárijesztőről" című műve, melynek ez év tavaszán volt Stockholmban az ősbemutatója. - A mai norvég drámát egy fiatal író, Anders Bye /ejtsd: Bü/ első színműve, a "Béke, szabadság, szerelem" képviseli. Már maga az a tény is, hogy bemutatását az elmúlt szezonban elnapolták, problematikus alkotásról tanuskodik, s műsorra tüzését így jelentős érdeklődés kíséri.

Szabad Európa Rádió

1967. szeptember 7.

Sulyok Vince :

Nyugati levél

Műsorvezető: NYUGATI LEVELEK című sorozatunkban Sulyok Vince svédországi levelét hallják.

Narrátor: Mintha csak a tavasz és a nyár hozta volna magával: április-május óta egyre fokozódó mértékben szaporodott el mindenfelé Svédországban a H-betű. Ott található és látható mindenütt, a svéd élet és valóság minden területén, olykor a legváratlanabb helyeken is, így a tejeüvegeken és házak falát borító plakátokon éppúgy, mint mondjuk a női melltartókon vagy a férfi alsónemükön. Ennek a misztikus H-betűnek az inváziója a nyári hónapokban hétről-hétre tért nyert: minden új nappal több- és több új helyen és tárgyon bukkant fel, új és új, meglepőbbnél meglepőbb megjelenési formát keresett, hogy ezáltal lépjen meg, hívja fel magára a figyelmet, ivódjék be a köztudatba – még hozzá mindenki, az egész svéd nép tudatába! Folyton fokozódó mértékben bombázta az agyakat, szinte agymosással vagy hipnotizálással fölröen úgy, hogy Svédország hét és fél millió lakosa közül senki sem vonhatta ki magát hatása alól, az iskolásgyerekek éppoly kevésbé, mint a felnőttek sokrétű társadalma. Ráadásul mindenkinek saját jólfelfogott érdeke volt, hogy tudatezőibe minék kitérőhözhatlennebbül véssze be azt a H-betűt, a benne, illetve mögötte rejlő jelentést.

Ennek a misztikus H-betűnek ez a roppant arányú inváziója 1967 szeptember 3-ával érte el a csúcspontját. Még közelebbről szeptember 3-án vasárnap, hajnali 5 órakor... Ekkor tért át ugyanis Svédország-többséves nagyarányú szervezőmunka és előkészítő munka eredményeképpen- a jobboldali közlekedésre! Természetesen ezzel állt kapcsolatban a mindenütt látható H-betű is, mivelhogy a H a Högern-trafiknak, azaz a jobbra-hajtsnak kezdőbetűje és szimbóluma.

A jobboldali közlekedésre való áttérésnek mélyreható következményei vannak az egész svéd társadalomra. Részben emiatt a külföld is igen nagy érdeklődések kísérte az előkészületi munkákat éppúgy, mint magát a nagy napot: szeptember 3-at.

Jelenleg mintegy 70 olyan ország van még a földön, ahol a baloldali közlekedés érvényes. Ezen országok száma azonban állandóan fogy. Közülük sok egyébként is jelentéktelen szigetecske. De baloldali közlekedés található Angliában, valamint a brit birodalom legtöbb országában, s azokon a területeken, amelyek valaha szorosabb kapcsolatban álltak Angliával, így Ausztráliában, Újzélandon, Indiában, Pakisztánban, Délafrikában, Nigériában, Szudán, Burmában és Ceylonban, - hogy csak a legfontosabbakat említsük. Hasonlóképpen Japánban, Indonéziában és Thailandban. Sőt Izlandon is, egyelőre pontosabban 1968 május 26-ig, akkor azonban ott is követik a svédek példáját. De követni fogja előbb vagy utóbb a többi ország is. S minél előbb teszi meg ezt, annál olcsóbban uszhatja meg az átállást. Az angolok a következő 10 évben kívánják végrehajtani ezt az áttérést. Előzetes számításaik szerint ez egy milliárd dollárjukba kerül majd nekik.

Svédország kiadásai ezzel kapcsolatban mintegy 140-150 millió dollárt tesznek ki a szakértők véleménye szerint. Drága vállalkozásnak tetszetik. Végrehajtására azonban ennek ellenére halaszthatatlan szükség volt. Márcsak amiatt is, mivel Svédország- az angol szigetországot nem számítva- az utolsó baloldali közlekedési ország volt az európai kontinensen. A háboru után világszerte rohamosan megnövekedett turizmus. De a mind szorosabbá váló gazdasági kapcsolatok miatt is alkalmazkodni kell a többség szokásaihoz a közlekedésben. A svédek a megmondható, hogy hány svéd állampolgár vesztette évente életét európai utakon autóbeleset áldozataként, mivel veszélyes helyzetben a baloldali közlekedés szabályai szerint reagáltak. Valamint hogy milyen sok Svédországba látogató külföldi autóst ért szerencsétlenség az eltérő közlekedési szabályok miatt.- Ami pedig a dolog gazdasági oldalát illeti, nem kis összegekbe került Svédországnak az is, jogy közlekedési eszközeit Európa többi országaiétól különbözően kellett építtetnie. Így a villamosok és autóbuszok ajtóit, vagy a magángépkocsik kormánykerekeit ellenkező oldalra kellett szereltetniük, mint másutt.

Szeptember 3-tól nincs többé ilyen elválasztó különbség a közlekedésben. Ezt a fontos napot azonban egyáltalán nem titkolt izgalommal várta mindenki Svédországban, hiszen most fordult először elő a történelemben, hogy egy ilyen fokon civilizált, ilyen sűrű utálózattal és ilyen tömegű közlekedési eszközzel

rendelkező ország áttért a jobboldali közlekedésre. A svéd hatóságok igyekeztek mindent megtenni annak érdekében, hogy lélektanilag kellő mértékben tudatosítsák mindenkiben az átállást. Könyvek, brossurák, a rádió és televízió, az egész sajtó ennek a szolgálatába szegődött. Emellett közlekedési átképzőtanfolyamok százait szervezték meg. Az iskolások és a hadsereg tagjai különleges kiképzést kaptak, szeptember 3-án a szó legszorosabb értelmében az egész svéd nép részt vet a közlekedési átállásban. Az utak mentén 150-ezer plakátot állítottak fel emlékeztetőül, nyolcezer rendőr, nem sokkal kevesebb betanított katona s további néhány ezer iskolás irányította a közlekedést. Az autósoknak fényes délben is teljes reflektorral kellett hajtaniuk, ráadásul egész sereg különleges rendelkezést is bevezettek, az első napokra szóló érvénnyel: így például szeptember 3-án éjjel egy órától öt óráig teljes közlekedési tilalmat vezettek be, ami alól csak a mentők, tűzoltók, rendőrség és közszolgálati autók kaptak fölmentést. A nagyobb városokban külön meghosszabbították a közlekedési tilalmat, így Stokholmban szeptember 2-án szombaton délelőtt tíz órától szeptember 3-án délután három óráig tilos volt a magánautók használata. A közlekedési sebességet is jelentősen korlátozták: lakott területen 40, egyéb utakon 60 kilométeres óránkénti sebességet engedélyeztek csak az első napokban.

Hogy a jobboldali közlekedésre való áttérés milyen óriási technikai problémák elé állítja a svédeket, arra had álljon itt egyetlen város, Göteborg példája. Göteborgnak körülbelül négyszázezer lakója van, a városban regisztrált autók száma pedig százezer, vagyis minden negyedik lakosra jut egy. Ez egyébként egész Svédországban így van. A göteborgiaknak 140 közlekedési lámpagépezetet, huszezer közlekedési táblát, 950 villamos és autóbuszmegállót és 90 taxiállomást kellett megváltoztatni és átépíteni ahhoz, hogy a jobboldali közlekedés megindulhasson. Emellett számtalan tér forgalmát átrendezték, parkolóhelyek, benzinállomások be- és kijáratát átcsereálták. Egyedül Göteborgban 15 millió dollárba került ez a munka.

Ezzel szemben az izlandiak azt remélik, hogy a jövő májusban esedékes átváltás költségei nem haladják meg az egy millió dollárt. Pedig az autósűrűség Izlandon is magas. Minden ötödik izlandira jut egy-egy auto. Az összlakosság száma azonban mindössze kétszázezer. Az országban található 40-ezer autót jóval kisebb probléma lesz az új szabályok szerint dirigálni, mint Svédország közel két millió járművét. Másrészt az uthálózat és a kicserélendő közlekedési táblák száma is arányosan kevesebb Izlandon. Ennek ellenére számtalan izlandi közlekedési szakértő tartózkodik ezekben a hetekben Svédországban, hogy közvetlen közlekedést szerezzenek értékes tapasztalatokat az áttéréssel kapcsolatban. Történelmi tény egyébként, hogy a svédek XII. Károly rendeletére 1718-ban már egyszer áttértek a jobboldali közlekedésre. A király hirtelen halála után azonban a régi hagyományokhoz híven ragaszkodó alattvalók újból visszatértek baloldali közlekedésre. Az ősök eme nyakasságáért nagy árat kell most fizetniük a késő unokáknak.

Műsorvezető: NYUGATI LEVELEK című sorozatunkban Sulyok Vince svédországi levelét hallották.

Szabad Európa Rádió

1967. szeptember 16.

Sulyok Vince :**Nyugati levél**

Műsorvezető: NYUGATI LEVELEK sorozatunkban felolvassuk Sulyok Vince oslói tudósítását a norvég főváros egy nevezetes parkjáról.

Hang: Ivo Caprino, a kisfilmjeivel már sok nemzetközi díjat elnyert fiatal filmrendező, egyszer tréfásan arra hívta fel egy nemzetközi sajtófogadás újságíróinak a figyelmét, hogy tudtával Osló a világ egyetlen olyan nagyvárosa és fővárosa, amelynek geográfiai középpontja egy valódi, hamisítatlan északi őserdőben található... Nem kell nagy földrajzi szakismeret és helyi ismeret ahhoz, hogy nyilvánvalóvá váljanak Caprino kijelentéseinek tulzásai. Ő maga is tréfásan mondta, mintegy tréfának szánta. A dolog lényegét illetően azonban mégis igaza van! Mert valóban: a világnak talán egyetlen másik nagyvárosa sem őrizte meg olyan fokban a körülvevő természettel való sokoldalú kapcsolatát, mint Osló. Nem csak a környékén és peremén található érintetlen természetet, összefüggő erdőseket, nagy tavakat, hanem ezek ténylegesen is belenyulnak, belenőnek, mintegy beleépülnek Oslóba, s jelenlétükkel, sérthetlenségükkel számolni kénytelenek az építésszek, alkalmazkodni kénytelenek hozzájuk terveikkel.

Zöld övezetben ily módon nincs hiány Oslóban. A város tüdeje nem csak kielégíti az általános kívánalmakat, de már-már szinte túlméretezettnek is tűnhet idegen látogatók előtt. Maguk a város lakói viszont annál nagyobb féltékenységgel őrködnek minden talpalattnyi füvel és fával benőtt földdarabon, gyakorta az okos és helyes városfejlesztési tervek számlájára.

Mindebből következik, hogy a parkok-általában-nem jelentenek itt önmagukban különösebb szenzációt, hiszen Osló egyetlen pontja sem hat kősvatagnak. Ennek ellenére mégis éppen egy nagy kiterjedésű park lett a norvég főváros egyik legismertebb és legfontosabb látványossága: a Vigeland-park, vagy köznapibb nevén Frogner-park. Persze ez a park sem a fáinak, virágainak, tavának és sétautjainak szépsége folytán vált híressé, noha ezekben sincs hiány. Rajtuk kívül azonban nem kevesebb 191 szobor is található ebben a parkban-s ami még ennél a számadatnál is érdekesebb: mindvalamennyi szobor egyetlen művész: Gustav Vigeland alkotása... Sőt maga a park is az, egész arkitektonikus felépítésével és elrendezésével.

A park tehát meglehetősen egyedülálló jelenség, méginkább azonban a benne művészi elrendezésben látható szobrok minősége.

Gustav Vigeland, aki 1869-1943 között élt és tevékenykedett, a norvég szobrászatnak vitathatatlanul legkimagaslóbb alakja. S bárha nemzetközi jelentősége és hatása nem is let olyan nagy, mint az expresszionizmust elindító Edvard Munché a festészetben, életpályája és életműve mégis számtalan kézenfekvő analógiát mutat nagy kortársával és honfitársával. Ezeknek az elvont és spirituális problémáknak keresi-kutatja adekvát kifejezési lehetőségeit a szobrászat formanyelvével. Az élet és a halál rejtélyei, a szerelem és hiány, a vágy és magány legfontosabb alaptémái.

A századfordulón forradalmian újaknak számítottak ezek a témák, különösen a szobrászatban, melynek technikája leginkább fogatékos volt ahhoz, hogy ezeknek a gondolatoknak anyagból gyurt format adhasson a művész. Vigeland egész élettörekvése arra irányult, hogy sajátosan egyéni és lelki tartalmak kifejezésére alkalmas formanyelvet teremtsen magának mint szobrász.

A megelőző generációnak jóformán csak egyetlen nagy művésztől tanult: a francia Rodintól,-tőle azonban annál többet. A mester hatása hosszú évtizedeken át fölfedezhető Vigeland java alkotásáiban is. Legjobb és legnagyobb munkái azonban vitathatatlanul saját énjének adják, telítve valami különleges belső erővel, érzéssel és férfias szépséggel.

A nagy kiterjedésű, gyönyörű fekvésű és harmonikusan fölépített Frogner-park Vigeland főművének számít, s egyúttal életműve szabadtéri muzeumának is, hiszen alkotásainak tulnyomó többsége itt látható. Ennek a nagyszabású létesítménynek a gondolata már az 1900-as évek elejétől foglalkoztatta Vigelandot,

kezdetben csak mint egy nagyméretű, szoborcsoportokkal körülvelt szökőkút terve, ez a terv azonban folyton bővült az évek során. Ahhoz viszont, hogy a mai formájában megvalósulhasson, a sors különös összejátszása kellett. Méginkább azonban egy szerződés, amey talán még a parklétesítménynél is egyedülállóbb a művészettörténetben: 1921-ben egyezséget kötött Vigeland Osló városával. Eszerint minden szobrászati mű, melyet Vigeland már megalkotott avagy a jövőben meg fog alkotni, Osló város tulajdonába megy át, Vigeland viszont ennek fejében óriási modern műtermet kapott a várostól, valamint mindazt az anyagot és mindazokat a kézműveseket, amire s akikre szüksége volt. S természetesen azt a nagy területet is, amely ma Vigelandpark néven ismeretes.

Hasonló munkalehetősége aligha volt előtte szobrászművésznek az ujkori művészet történetében. Nem kétséges, hogy a minden vonatkozásban rendkívülien impozáns parklétesítmény, sőt Vigeland egész életművének alakulása az Osló városa által nyújtott ideális feltételek nélkül mai végleges formájában elképzelhetetlen lenne.

A park több, egymástól stílusban alapanyagban és mondanivalóban eltérő részegységekből áll. Körülbelül középpont helyezkedik el az eredeti ötlet magvát képező szökőkút-csoport: nagy bronzmedence, melynek közepén, kiemelkedő talapzaton öt óriási bronzkolosszus emel hatalmas tálat a feje fölé. Ebből a tálból, valamint a talapzattól árad a szökőkút kettős vízköpenye kör alakban. A medence mintegy méternyi magas oldalfalait négyzetekre tagolt dombormű-sorozat díszíti, melynek hatvan jelene az egész emberi életet felöleli a bölcsőtől a koporsóig. De ugyanezt a témát variálja és mélyíti el Vigeland az oldalfalakra állított életfa-csoportokkal is, melyeken megtaláljuk a még öntudatáig el nem érkezett gyermeket, az ifjúságot, szerelmet, életküzdelmet, magányt, férfikort, házasetet, öregséget s elmulást bemutató szimbólikus szoboralakzatokat: az élet egész körfolyamát, melyben csak az egyedi életnek van kezdete és vége, az élet általános körfolyamának azonban soha, hiszen az új nemzedékek egymás nyomába lépnek szakadatlanul. – A park másik nagy súlypontja a monolit-csoport, ez a gránitból épített óriási lépcsőzetes platform, melynek közepéből magaslik föl a moonlit-oszlop, ez az obelszike és ókori fallosz-ábrázolásokra emlékeztető alkotás. Vigeland oszlopa azonban egymásra sulyosodó, egymásra tekerődő, fölfelé küzdő-kapaszkodó alakokból van kiképezve. Az egyetlen kőtömbből kifaragott monoliton 121 emberi alak látható – mintegy az életharc kellős közepén, ahol egyeseket már agyontapostak, míg mások győztesen a csucsig, a fényig jutottak, vagy küzködve oda törekszenek. A monolithoz vezető kör alakú lépcsőzet az oszlop rádiuszaiban elhelyezkedő nehéz gránit-szoborcsoportok új szobrászati formanyelvet képviselnek, Velük ért el Vigeland legigazibb önmagáig. Alakjai elnehezültek, egyszerűkké – és monumentálisakká váltak, a szó mindkét értelmében. – A harmadik fontos részegységet a hidcsoport alkotja: egy száz meter hosszú hid mentén fölállított 58 szoborcsoport, ugyancsak az élet-téma variációi, de mintha itt a művésznek az emberi életről alkotott képe is optimistább és vidámabb lenne, mint egyebütt: ujjongó fiatal anya emeli a fénybe kisgyermekét, életvidám fiatal fiúk és lányok játszanak, erő, egészség, életöröm, szépség sugárzik ugyszólván minden alakról.

A park legbelső végén helyezkedik el a szimbólikus életkerék, melyen hét ember kering körbe örökön, föloldhatatlanul egymáshoz kapcsolva.

Külön meg kell említeni a park ritka szépségű kovácsoltvas kerítéseit és kapuit, Vigeland alkotó fantáziájának eme friss termékeit, melyek méltóképpen járulnak hozzá ennek az egyedülálló parknak, Vigeland főművének, összhatásához és szépségéhez.

Műsorvezető: Felolvastuk Sulyok Vince NYUGATI LEVELÉT a norvég főváros egy nevezetes parkjáról.

Szabad Európa Rádió

1967. október

Sulyok Vince :**Peer Gynt**

Hang III.: Az olaszoknak van Divina Comediájuk, az angoloknak Hamletjuk, a németeknek Faustjuk. Egyetemes érvényű mesterművek, boldog irodalmak boldog és ritka pillanatainak szülöttei.

Sokkal ritkábban esik meg, hogy kis nép irodalma hoz létre ilyen alkotást. A norvég irodalom számára 1867 nyara: Ibsen "Peer Gynt"-je jelentette ezt a csodálatos pillanatot. Könyvalakban 1867 novemberében jelent meg a verses drama Kopenhágában, a kézirat viszont Itáliában készült: Rómában, Ischia szigetén és Sorrentóban, a déli egek nyájassága alatt, a tyrrhéni tenger fényözönében. Oda menekült ugyanis csalódottan és elkeseredetten harmincas éveinek végére ért, de elismerésben oly igen szűkösön részesült drámairó. Eddigi írói utjának vereségek voltak a mérföldkövei. Egyik darabja a másik után bukott meg Bergen és Krisztiánia színpadain. A kor irodalmárai közönyösen nézték erőfeszítéseit, nem hittek benne, nem vártak tőle jelentős teljesítményeket. Pedig fiatalkorának, pályakezdésének drámai próbálkozásai után már olyan igazi alkotások is kikerültek műhelyéből, mint 1862-ben "A szerelem komédiája", 1863-ban pedig "A trónkövetelők". A kritika azonban vakon ment el a megtett fejlődés mellett, s felületességében nem ismerte fel e két dráma immár vitathatatlan, időtálló értékeit.

Hang IV.: Ugy tűnik, mintha ezekkel egyedül Ibsen let volna csupán tisztában. A megérdemelt siker elmaradása, meg a velejáró anyagi problémák, sőt nyomor, végsőkéig elkeserítették, s egyuttal meggyűlöltették vele hazáját is, mely éhezni hagyta akkor, mikor a nálánál négy évvel fiatalabb s páratlan költői egymásra halmozó Björnsonnak-évjáradékot szavazott meg.

De más dolog is hozzájárult ahhoz, hogy megvetés ébredjen benne Norvégia iránt: 1864-ben az előzetes nagyhangú ígérek ellenére is- óvatosan félrehúzódnak nézte csak az ország / Svédországgal egyetemben/, hogy a poroszok és osztrákok egyesült hadai leigázzák Dániát, s megfosszák azt Schleswig-Holsteintől.

A költő 1864 áprilisában nem titkolt haraggal és keserűséggel hagyta el hát Norvégiát. Teljes huszonhét esztendő kellett ahhoz, amíg annyira enyhült megvetése, hogy elszánta magát a hazatérésre.

Ugy látszik azonban, hogy távozásával szinte egycsapásra sikerült meggyőznie írói értékei irányában eladdig annyira közönyös és szkeptikus honfitársait tévedésükről. Két esztendőre rá, hogy elment, már megajánlotta neki is a norvég parlament az évjáradékot, a "költői díjat", mely anyagi gondjaitól véglegesen és egész életére szólóan megszabadította. Igaz, persze, hogy ehhez oly meggyőző erejű költői életjelt adott magáról Rómából, mint Brand!

Nagy elégtétel lehetett mindenképpen számára a hirtelen hazai légkörváltozás, melyről oly árulkodóan tanuskodott az írói évjáradék. De sértett büszkeségében oly módon nyugtázta ezt, hogy vele csak újabb s örökös hálára kötelezte honfitársait: néhány hónapos munkával, csodálatot érdemlő erőfeszítésével végbevitte legszebb művét, s köszönőlevélként a "Peer Gynt" kéziratát küldte el Északra...

Hang III.: Ibsen teljesítménye már abból a szempontból is rendkívüli volt, hogy alig egy esztendő leforgása alatt hozta létre a "Brand"-ot és a "Peer Gynt"-öt, ezt a két egymást kiegészítő, de egymástól homlokegyenest különböző világlátást kifejező verses drámát. Rokonná őket paradox módon azt teszi, hogy gondolataik eszmei sikon a legteljesebb mértékben különböznek egymástól. Brand fanatikus, könyörtelen követelményekkel fellépő, minden kompromisszumot elutasító, szinte kegyetlen papi szigorával Ibsen a fiatal és semmittevő, lustaságra, lóditásra, kalandra hajlamos Peer-t állítja szembe. Ugyanakkor mindkét dráma meglepő mértékben /habár szintén egészen különböző módokon!/ norvég is, sőt a legnorvégabb minden műve között, annak ellenére, hogy a fölnevelő földtől kétezer kilométer távolságban születtek, sőt annak ellenére is, hogy Ibsen sötét haraggal és megvetéssel a szívében hagyta ott a norvég világot alig két-három évvel korábban.

A szülőháza azonban, mondáival, meséivel, költészetével, lélegzetelállítóan szép olykor ijesztően vad tájaival, népével, népének erényeivel, hibáival és gondjaival visszatartathatatlannal vele ment gyűlölködő fiával,

agyának, szívének, lelkének levethetetlen, letagadhatatlan részeként.

Hang IV.: Igy lett a Peer Gynt / de más vonatkozásban sokban a Brand is / egyrészt a személyes, individuális, másrészt a nemzeti önismeret drámája. Ibsen elérkezett a "légy önmagad", "valósítsd meg önmagad" kierkegaardiasan hangzó posztulátumhoz: ha elmulasztjuk igazi önmagunk, valódi énünk megvalósítását, csak a hagyományhoz fogunk hasonlítani, amelyről Peer Gynt egymás után választja le a rétegeket, míg csak el nem fogy anélkül, hogy belső maggot tartalmazott volna. Aki önmaga megvalósítása helyett megalkuszik, arra az út végén a nagy Gomböntő kanala vár...- Nemzeti sikon viszont Peer Gynt tagadhatatlanul az átlag-norvég perszonalizációjaként jelent meg, nem utolsó sorban ami jellemhibát illeti, melyekre éppen az alapos eltúlzásokkal hívja fel Ibsen nyomatékosan a figyelmünket. Az a tény, hogy Peer Gynt valódi, hús-vér-mód létezett személyre/ vagy inkább: személyekre/ is visszavezethető, csak erősíti e megállapítás érvényét.

Hang III.: Ibsen elősdleges forrásműve a Peer Gynt megírásához Asbjørnsen híres norvég népmese-gyűjteménye volt, méghozzá a gyűjteménynek nem pusztán azok epizódjai, melyeket ténylegesen Peer Gynt alakjával kapcsolatban említ Asbjørnsen- vagyis más szóval Ibsen tudatosan növelte Peert sokoldalúbb mondai alakká, népi hőssé, mint amilyenek őt a szájhagyomány ismerte. Másik fontos forrása Ibsennek a saját 1862-es gudbrandsdali utazása lehetett, melynek során bizonyára gyakran hallotta a Peer Gynt-ről közszájon forgo történeteket. Per Gynt, mint történelmileg is létezett személy, föltehetőleg a Haaga-tanyán 1775 táján elhalálozott Peder/azaz:Peer/ Olsennel azonos. A család nevéként régi dokumentumokban többször említődik mindenesetre a Gynthe, illetve Günter névforma.

A norvég népi mondakör anyagának felhasználása mellett a dráma környezetleírásai és tájai is /kivéve természetesen az egyiptomi jeleneteket/ félreérthetetlenül norvégok.

Hang IV.: Ugy tűnik tehát, hogy minden a helyén volt itt olyan nemzeties-népies irodalmi alkotás megszületéséhez, amelyet kizárólagosan csak a norvégok /avagy legjobb esetben még a svédek és dánok/ érthettek és élvezhettek volna. Ibsen költői ereje és zsenialitása azonban sikerrel emelte fel a drámát, az általános embereinek koroktól független magaslataiba. Ibsen ott lett a legeurópaibb, ahol témakörben, forrásokban, nyelvben a legnorvégabb maradt.

Mint ahogy Bartók is azzal magaslott föl leginkább, hogy a néplélek legfeneketlenebb mélységeibe szállott alá. Azzal lett a legmodernebb-legeurópaibb, hogy a legősibb hagyományokhoz nyúlt vissza.

~ ~ ~ ~ ~

Szabad Európa Rádió

1967. október 2.

Sulyok Vince :

Nyugati levél

Műsorvezető: Sulyok Vince skandináviai levele következik.

Hang I.: Nemrég volt husz éve annak, hogy a Csendes-óceáni Tuamotu-szigetcsoporthoz tartozó Raroia-sziget korallzátonyain szerencsés kimenetelű, noha izgalmakban és drámai pillanatokban nem szűkölködő hajótörés történt – bár a hajótörés kifejezés helyett ebben az esetben inkább tutajtörést kellene mondanunk. A toronymagaságu, sitergő, dörgő hullámhegyek ugyanis egy szálfákból egybeszerkesztett kis tutajt sodortak ellenállhatatlan erővel a partok előterében fölmagasló korallszirtek éles-hegyes pokla felé, s a tutajon tartzkodó hat férfi és egy papagáj, kiszolgáltatva az elemek rettenetes erejének, nem minden ok nélkül félt a legszörnyűbb vég közeledtétől.

A sors azonban kegyes volt hozzájuk. Egy önmagában sülyedő hullámnnyereg aránylag elképesztő gyengédséggel tűzte föl őket tutajostól egy korallszirt tüskéire. Még akkor is hitetlenkedve nézegették-tapogatták egymást, mikor pedig már fölfelé haladtak a leirhatatlanul kék ég alatt a napfénytől vakitón szikrázó fehér fővenyen a közeli pálmaerdő árnyas, hivogató zöldje felé. Épen és egészben megvoltak mindannyian, még a papagáj is, csak egyiküknek zuzódott be a homloka a gyufaszálként szétroppant főárbóc valamelyik darabjától.

Hajótörésük azonban nemcsak egyszerűen szerencsés kimenetelű volt, hanem más szempontból nézve diadalmas és világraszóló siker is, egy eszme és elképzelés győzedelme, féltucat férfi vállalkozó kedvének, bátorságának és kitartásának eredményeként. 101 napos tutajon hátrahagyott tengeri ut állott a hajótörés pillanatában mögöttük, 8000 kilométer távolság, melyet a délamerikai Peru partjairól kiindulva tettek meg. Vállalkozásukat eleve kilátástalannak és bukásra ítéltnek tartották tudósok, szakértők és közvélemény egyaránt, mivel a tutajjuttal egy olyan elképzelést kívánt a hat férfi igazolni, amely történetesen ellentétben állt a hivatalosan elfogadott fölfogással és magyarázattal. S ha tutajtörösten is, de partrakerülve mindenképpen célhoz értek a bátor hajósok, s utjukkal tudományos elképzeléseiket is meggyőző erővel támasztották alá. Több mint három hónapos hősies küzdelmük a délcsendesóceáni viharokkal és egyéb tengeri veszélyekkel, melyeknek primitív tutajjuttal sokszorosán kiszolgáltatva voltak, olyan egyedülállóvá teszi vállalkozásukat, hogy jellemzésekor mintegy magától értetődően fordul a toll alá az Odüsszei kifejezés. Utjuk ugyanis méltó folytatása és megisméltése volt a háromezeréves ógörög homéroszi kalandnak, nem utolsó sorban a hajótörés pillanatának a Szküllá- és Karübdisz-epizódokra oly kísértetiesen emlékeztető jelenetével.

Hang II.:

A korallszigetekre vetett tutajt Kon-Tiki-nek hívták, a példátlan merészséggel megtervezett és véghezvitt fölfedező ut megszervezőjét és vezetőjét pedig Thor Heyerdahl-nak. A hat férfi mind skandináv volt: öten norvégok, egy pedig svéd. Heyerdahl célja a tutajjuttal az volt, hogy gyakorlati módon bebizonyítsa: primitív hajózási alkalmatosságokkal és felszereléssel is lehetséges volt délamerikai, közelebről perui indiántörzseknek megtenniük az utat a 8-10 ezer kilométerre fekvő polinéziai szigetekig, hogy ott letelepedve azokat benépesítsék. Vagyis hogy Polinézia őslakói nem ázsiai eredetűek, hanem amerikaiak, vagy inkább: délamerikaiak. Heyerdahl tutajutjának, valamint a Rarointa szigeten talált antropológiai és archeológiai leleteknek, melyekről népszerű formában a világ szinte minden nyelvére lefordított "Kon-Tiki" című könyvében számolt be Heyerdahl, sikerült meggyőzővé tenni a szakértők zömével is elfogadtatni a délamerikai kirajzásról fölmerült elképzeléseket, - melyeket most egy érdekes vércsoport-vizsgálat eredményei is tovább erősítenek. Ezeket az utóbbiakat a napokban tette közzé Oslóban Eivind Myhre/ejtsd: Ejvinn Müre/, az orvostudományok doktora, aki 1964-65-ben egy tudományos expedíció tagjaként tartózkodott a polinéziai szigetcsoportokhoz tartozó Husvét-szigeten. Myhre a Husvét-sziget összesen 949 benszüllött lakosa közül 905-nek, vagy a lakosság 95.36 százalékának vércsoportonkénti megoszlását vizsgálta meg, s úgy találta, hogy az összlakoságnak 42.92 százaléka tartozik az Á-vércsoportokhoz, míg a B-vércsoportokhoz mindössze 0.83 százalék! Ennél az adatnál kitévő "hosszúfülűek" és "rövidfülűek" közül nem kevesebb mint 58.30 százaléka tartozik az Á-vércsoportokhoz. Az Á-vércsoportnak ez a rendkívül magas aránya, valamint a B-vércsoport meglehetősen hiánya újabb cáfolhatatlan bizonyíték arra, hogy a polinéziai őslakosság délamerikai eredetű, nem pedig ázsiai. Ázsiában ugyanis a néptörzsek és népcsoportok túlnyomó többsége a B-vércsoportokhoz tartozik, míg ugyanakkor a délamerikai indiánoknál az Á-vércsoport dominál ugyanilyen szembeötlő módon. Heyerdahl elképzelései ezzel további tudományos igazolást nyertek a nagyszerű tutajút huszadik évfordulóján.

Hang I.:

A 8000 kilométeres tengeri út számtalan fantasztikus élményről, eseményről és drámai pillanatról részletesen beszámolt Heyerdahl a "Kon-Tiki" című nagysikerű könyvében, mely magyarul a "Tutajuttal a Csendes Óceánon" címmel jelent meg. Ahhoz azonban, hogy vállalkozása ilyen mértékben sikerülhetett, jelentős mértékben járult hozzá a többi öt résztvevő is a maga sajátos tudásával, szakértelmével és képességeivel. Közülük egy, aki a csoport egyik legszínesebb egyénisége volt, Torstein Raaby /ejtsd: Tórstein Róbü/ nem érthette meg a huszadik évfordulón rendezett ünnepeket: három évvel ezelőtt halt meg Staib szenzációs grönlandi si-expedíciójának tagjaként, halálával is hűnek maradván változatos és kalandos élete egyéb szakaszaihoz. Nem utolsó sorban Norvégia német megszállása idején véghezvitt vakmerő vállalkozásai tették legendássá nevét messze a norvég határokon túl is. Segítségével sülyesztették el annak idején az angolok a "Tirpitz" nevű nagy német hadihajót is. – A tutajút egy másik résztvevője, Knut Haugland is ismert ellenálló volt a második világháború idején, végrehajtva többek között a rjukáni nehéz-víz-gyártó vegyimű elleni szabotázs-akciót is, amiért aztán angol királyi kitüntetésben is részesült. – Heyerdahl tutaj-expedíciójának svéd tagja, Bengt Danielsson, egyenesen akkori résztvételének köszönheti egész későbbi tudományos karrierjét is, melynek betetőzésekként nemrégiben nevezték ki a Stockholmi Etnográfiai Múzeum igazgatójává. – Legnagyobb mértékben azonban az expedíció szervezője és vezetője, Thor Heyerdahl életére volt kihatással ez

a páratlan vállalkozás. Neve, népszerűsítő formában irt, vagy tudományos művei által, világszerte ismertté vált, méltóképpen csatlakozva olyan norvég nevekhez, mint Fridtjof Nansené és Roald Amundsené. A Kon-Tiki-n megtett út óta számtalan újabb expedíciót vezetett már a polinéziai szigetekre, köztük a Husvét szigetre is, mely különösen fölkelte érdeklődését. A sziget művészetéről írott hatalmas háromkötetes művét ezekben a hetekben bocsátja utjára egy nagy New-York-I kiadó.

Műsorvezető: NYUGATI LEVELEK című sorozatunkban Sulyok Vince skandináviai levele hangzott el.

Szabad Európa Rádió

1967. október 12.

Sulyok Vince :

Nyugati levél

Műsorvezető: Egy film és egy évforduló tanulságai. –NYUGATI LEVELEK... Sulyok Vince oslói levele következik.

Hang: A norvég főváros intézményei között kiemelkedő helyet foglal el a Kolosseum elnevezésű filmszínház. Az ovális alaku épület – óriási kupolájával – valóban “kolosszális” térhatást kelt, jól rászolgálva ezzel is nevére. Fontosabb azonban, hogy technikai felszerelésével és vászon-szélességével Európa legmodernebb filmszínházai közé tartozik ebben a pillanatban. Érthető hát, hogy az itt bemutatásra kerülő filmek rendszerint hosszú hónapokon keresztül mennek telt ház mellett. Így például a világszerte igen népszerű “Sound of Music”-ot több, mint egy évig kellett műsoron tartania a Kolosszeumnak, s bizonyára még máig sem csökkent volna a látogatottsága, - a filmszínház vezetősége azonban kötelességének vélte, hogy legalább évente egyszer műsort cseréljen...

A választás ezuttal egy szintén világsikert aratott filmalkotásra, David Lean “Doktor Zsivágó”-jára esett. Ez a döntés több szempontból is szerencsésnek: egyrészt, mivel ez a film – Lean korábbi filmalkotásaihoz, a “Kwai folyó hidja”-hoz és az “Arábiai Lawrence”-hoz hasonlóan – technikai és tartalmi szempontból egyaránt a film-művészet kiemelkedő alkotásai közé tartozik. Ezáltal mindenképpen méltó arra, hogy minél szélesebb néprétegek ismerkedjenek meg vele. Másrészt a “Doktor Zsivágó” minden bizonnyal műsoron marad az ős és a tél folyamán. Márpedig az 1967-es ős az 1917-es orosz forradalom ötvenedik évfordulójának jegyében fog állni, amit a Szovjetunió bizonyára igyekszik majd maximálisan kihasználni propaganda céljaira. Ennek ellensúlyozására keresve sem találhatott volna alkalmasabb módot a norvég főváros, mint az ország legimpozánsabb filmszínházában hónapokon át telt házak mellett vetíteni Borisz Paszternák Nobel-díjas regényének filmváltozatát.

Paszternák könyvétől és a belőle készült filmtől mi sem áll távolabb, mint az olcsó propagandisztikus törekvés. Paszternák egyike korunk legtragikusabb sorsu s az igazság föltárására leginkább elszánt nagy írónak. Egész alkotóperiódus, leszámítva írói indulásának néhány esztendejét, egybeesik a proletárdiktatúra oroszországi hatalomrajtásának és megszilárdulásának véres és nyomasztó évtizedeivel. S ha másból nem tudnánk, akkor a szovjet kommunista párt 20. Kongresszusának híres hruscsovi beszámolója is elég támpontot adna annak igazolására, hogy aligha volt még a történelemben nagy írói életmű megalkotására, írói életpálya kiteljesítésére nehezebb időszak, mint amilyenek a sztalinizmus évtizedei voltak Paszternák számára. Önmagában véve már az is csoda, hogy a soha konformizmust nem mutat Paszternák fizikailag túlélte azt a sztálini időszakot, amely alatt a szovjet irószövetség által félhivatalosan beismerten is legaabb hatszáz oroszországi író gyilkoltak meg. Méginkább csoda az, hogy írói életműve olyan maradandóan értékessé teljesedett ki, hogy a svéd Akadémia Nobel-díjjal tüntette ki Paszternákot a “Doktor Zsivágó” nyugati megjelenése után, 1959 őszén. – Közismert az a felhördülés, amellyel a szovjet kulturális és irodalmi élet

ideológiai adminisztrátorai Paszternák Nobel-dijára reagáltak: hasonlóképpen az az embertelen és példátlan hajsza is, amelyet az idős, beteg, magányos író Ellen indítottak rögtön a díj odaitélése után. Nem ok nélkül érezte akkoriban Paszternák a “hajtók gyűrűjének szűkülését” maga körül, mint erről “Nobel-díj” című megrázó versében is vall:

“Kallódom, mint üzött állat.
Hol vagytok fény, emberek?
Üldözők zúgnak mögöttem,
s én kiútra nem lelek.”
“Sötét erdő, komor tópart,
Földre döntve szálfenyő.
Minden út elvágva innen.
Mindegy is már, bármi jó.”-

Olvashatjuk ugyabban a versben, melyet magárahagyatottságának legsötétebb óráiban írt. Mikor az üldöztetés példátlansága már azt kérdeztet vele önmagától:

“Mit követtem el, hogy érte
gonosztevő a nevem?”

A Paszternák ellen indított hajszában a távoli figyelő számára kétségtelenül az író kiszolgáltatottságának látványa volt a legmegrázóbb, ahogyan a világtól félrehúzódva ott ült kicsi faházikójában, dácsájában, s válasz-adás és a védekezés minden lehetőségétől megfosztva, miközben az egész szovjet sajtó és radio teljes erővel ordított ellene, a rendőrség pedig minden mozdulatát leste, barátnőjét és bizalmasát, Olga Ivanszkáját, elhurcolta mellőle. Regényének, a “Doktor Zsivágó”-nak elolvasása és a belőle készült film megtekintése után teljesebben sikerült megértenem és átélnem ennek a jelenetnek minden szörnyűségét. Ugy alakult az ő egyéni sorsa is, mint regényhőiséé, Zsivágó orvosé. Zsivágó alakja így nem csak Paszternák “korábbi” életéről hordoz magában önéletrajzi vonásokat és vonatkoztatásokat, de mintegy a “jövőbe előrevetítve is”, előre sejtette azt a sorsot, amely osztályrésze let élete utolsó pár évében Paszternáknak.

A regény nagy erővel megírt lapjai és a film lenyűgözően fantasztikus képei-jelenetei az első igazán hiteles és mindmáig legmegrázóbb összefoglalásai az ötven évvel ezelőtti orosz forradalomnak, a polgárháborús időszak egész kegyetlenségének. A Paszternák által fölrajzolt impozáns történelmi panorámában az olvasó és néző számára mindenképpen az a legmegrázóbb, ahogyan az egyedi emberi sorsok szinte teljes védtelenséggel vannak kiszolgáltatva az erőszak és kegyetlenség erőinek, véres hatalmainak. A pusztulásnak és pusztításnak ebben a véres viharában, a körülvevő világ fokozatos és rohamos elembertelenítése közepette az egyed, az individuum csak a legreménytelenebb kiszolgáltatottsággal várhatja saját sorsának megpecsételődését. Ugyanakkor a gonoszság és embertelenség erői Ellen ugyszólván semmit sem tehet. Legfeljebb megpróbál félrehúzódni egy zugba, tenyernyi kertecskében virágokat és veteményeket termesztetni, éjszakánként pedig íróasztala fiókjának verseket írni, ragaszkodva a szépség és az élet értékeihez a végsőkig.

Paszternák nagy regénye nem csupán sugallja mindezt, de leplezetlen nyíltsággal ki is mondja. Ennek tudatában érthetőbbé – ha nem is elfogadhatóbbá! – válik az a felhördülés, amellyel hazájának kultúrfunkcionáriusai fogadták művét, s annak világviszhangját. Paszternák talán csak abban különbözött regényhőiséitől Zsivágótól, hogy élete utolsó pillantáig megőrizte magában a reményt, miként arról ismét csak “Nobel-díj” című versének egyik szakasza tanuskodik:

“Szinte sírban már, de így is
 Hiszem, hogy jön még a kor-
 Győz a jó ügy, a gonoszság
 És az aljasság lakol.”

A szivszorító mégis az, hogy nap mint nap láthatjuk: milyen kevés oka és alapja volt Paszternáknak ehhez a reményhez és optimizmushoz. A forradalma ötvenedik évfordulójának megünneplésére készülő szovjethatalom ötven évvel később is szinte éppen olyan fokon anti-humanista, mint a véres forradalmak közepette. A humanista Paszternák hajszoltsága, tehetlensége és védtelen kiszolgáltatottsága 1960-ban lényegében ugyanaz volt, mint a humanista Zsivágó 1917 körül, vagy Szolzsenyiciné, Vozsnyeszenszkijé és egyéb igazság-szomjas orosz íróké ma, a nagy propaganda-felkészültséggel várt évforduló előestéjén.

Műsorvezető: Sulyok Vince oslói levelét hallották.

~ ~ ~ ~ ~

HIGHLIGHTS FROM THE 20th CENTURY HUNGARIAN PRESS IN THE WEST

The following writings are presented in this column:

- ✚ Vince Sulyok: *Theatrical Life in Oslo*. (Broadcasted by Radio Free Europe in September, 1967).
- ✚ Vince Sulyok: *Letter from the West*. (Broadcasted by Radio Free Europe on September 7, 1967).
- ✚ Vince Sulyok: *Letter from the West*. (Broadcasted by Radio Free Europe on September 16, 1967).
- ✚ Vince Sulyok: *Peer Gynt*. (Broadcasted by Radio Free Europe in October, 1967).
- ✚ Vince Sulyok: *Letter from the West*. (Broadcasted by Radio Free Europe on October 2, 1967).
- ✚ Vince Sulyok: *Letter from the West*. (Broadcasted by Radio Free Europe on October 12, 1967).

~ ~ ~ ~ ~

A Szerkesztőség itt mond köszönetet Majorné Farkas Anikónak ezen rovat technikai elkészítéséért.